

SAİT FAİK ABASIYANIK VE ANDRÉ GIDE'DE İNSAN VE DOĞA SEVGİSİ

Ali GÜLTEKİN

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Eskişehir

Lale ÇAKLI

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Eskişehir

ÖZET

Yüksek öğrenimini Fransa'da edebiyat alanında tamamlamış olan Türk yazar Sait Faik Abasıyanık, Fransa'da yaşadığı yıllarda bu ülkenin önde gelen birçok yazarın eserlerini okuma olanağı elde etmiştir. Bunlardan biri de, Abasıyanık'ı her yönüyle etkileyen André Gide'dir. Sait Faik Abasıyanık ve André Gide eserlerinde, yaşamın çarpıcı örneklerinden detayları dile getirmektedirler. Bunları yaparken de, insanı, insan sevgisini, doğayı ve doğa sevgisini kendine eksen olarak okuyucuyu bu yönde etkilemeye çalışmaktadırlar. Bu bakımdan biz de bu çalışmamızda, insan ve doğa sevgisini temel alarak her iki yazardaki "sevgi" anlayışını metne dayalı olarak irdelemeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Sait Faik Abasıyanık, André Gide, İnsan, Doğa, Sevgi

LOVE OF HUMAN AND NATURE IN THE WORKS OF SAİT FAİK ABASIYANIK AND ANDRÉ GIDE

ABSTRACT

Turkish author Sait Faik Abasıyanık, who had completed his undergraduate education in Literature in France, found the chance of reading the works of leading French authors, while he was living in France. However there is one single author that influenced Abasıyanık in every aspect, he is André Gide. Sait Faik Abasıyanık and André Gide express striking details of life. Meanwhile he tries to influence the reader by placing human, love of human, nature and love of nature, in the center of his works. In this aspect, this study attempts to analyse the concept of "love" in both authors in terms of love towards human and nature.

Keywords: Sait Faik Abasıyanık, André Gide, Human, Nature, Love

1.GİRİŞ

Bu çalışmada, Türk Edebiyatının önde gelen yazarlarından Sait Faik Abasıyanık ile Fransız Edebiyatında önemli bir yeri olan André Gide'in öykülerindeki "sevgi" anlayışı irdelenerek karşılaştırılmaya çalışılacaktır.

Metne Dayalı İnceleme Yönteminden yararlanılarak yapılan bu araştırmada, her iki yazarın yaşamında "sevgi" sözcüğünün ne anlama geldiği, bu sözcüğün her iki yazarın öykülerinde ne denli önemli bir yer tuttuğu, her iki yazarın bu konuyla okurlarına ne gibi mesajlar vermek istedikleri ve bunu öykülerine nasıl yansıttıkları, öykülerinde "sevgi" sözcüğünü konu edindiklerinde ne gibi benzerlik ve farklılıklar gösterdikleri ve bu yazarların birbirlerinden etkilenip etkilenmedikleri ortaya konmaya çalışılacaktır.

23 Kasım 1906 yılında Adapazarı'nda doğan Sait Faik Abasıyanık, bir süre İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne devam ettikten sonra babasının isteği üzerine iktisat öğrenimi için İsviçre'nin Lausanne kentine gider, fakat çok kısa bir süre sonra Fransa'ya geçer ve orada, Grenoble şehrinde yüksek öğrenimini yapmak için üç yıl kalır. Uyguner'in de yazdığı gibi, bu yıllar onun sanatçı kişiliği üzerinde derin etkiler bırakır (Uyguner, 2002, 12). Avrupa'ya okumak için değil, gezmek, eğlenmek için gittiğini söyleyen Abasıyanık, İstanbul'a dönünce bir süre Türkçe Öğretmenliği yapar, daha sonra ticaretle uğraşır. Ama hiç birinde aradığını bulamaz.

Sonunda kendini yalnızca yazmaya verir ve yazın yaşamına şiiirle başlar. Çağdaş Türk öykücülüğüne yepyeni bir ivme kazandıran Sait Faik, ayrıca Fransızca'dan ve özellikle André Gide'den Türkçe'ye öyküler çevirmiştir (Uyguner, 1996, 26). A. Çehov ve Kafka gibi Rus ve Avusturyalı yazarları severek okuyan Abasıyanık (Öner, 2001, 60), Aylık Kitap-lık Dergisinde İlhan Berk'in de belirttiği üzere, André Gide, Lautréamont, Jean Genet ve Guy de Maupassant gibi Fransız yazarlar ile Cemal Kaygılı, Kenan Hulusi, Sabahattin Ali ve Yaşar Kemal gibi Türk yazarları da severek okur (Bkz. Sönmez, 2003, 84 ve Öner, 2001, 60). Ancak, 1954 yılında Orhan Özmez ile bir konuşma gerçekleştiren Sait Faik, "hiç sistemli okumadım. Birçok yazıcı okudum. Hepsinin tesirinde kaldım galiba. Ama beni kendime alıştıran André Gide olmuştur. Onun gibi hiç yazmadan, Kafka'yı severim. Lautréamont en büyük dostumdur" (Özmez, 1996, 59) der. Bu da bize, Sait Faik'in çeşitli ülke yazarlarından eserler okur, ancak en fazla André Gide'in etkisi altında kalır. Bu etki en çok, dünya görüşü, insan ve doğaya bakış gibi konularda kendini gösterir.

"Atatürk'ten sonra Mark Twain Derneği'nce Sait'e verilen onur üyeliği onu evrenselleştirdi." diyen Ergun, "Modern Edebiyata yaptığı hizmetlerinden dolayı", Sait Faik'in çağdaş Türk edebiyatı ve çağdaş dünya edebiyatı için ne denli önemli bir yazar olduğunu vurgular (Ergun, 1996, 9). Bu üyeliği elde ettikten bir yıl sonra, 11 Mayıs 1954 yılında siroz hastalığından yaşama veda eder. Edebiyat dünyasına benzersiz edebi ürünler kazandıran, Türk edebiyatının gereksinim duyduğu bir dönemde ortaya çıkan ve kısa sürede herkesi etkilemiş, etkilemeye de devam eden Sait Faik'in (Mutluay, 1996, 219), Türk hikayeciliğinin gelişmesinde büyük payı vardır.

André Gide ise, 1869 yılında Paris'te dünyaya gelir. Babası tarafından Protestan, babasının ölümünden sonra ise annesi tarafından Katolik olarak yetiştirilen Gide, zengin ve aristokrat bir aileye mensup olmanın verdiği avantaj sayesinde yaşamı boyunca maddi sıkıntı çekmez (Özmen, 2003, 5). Gide, yazın yaşamına 1891'de yayınladığı *André Walter'in Defterleri ve Narsis Üstüne İnceleme* ile adım atar. Büyük bir yazar olarak kabul edilen, birçok roman ve hikaye yazan, çağının aydınları üzerinde büyük etkisi olan usta yazar André Gide, eserlerinde açık ve duru bir üslup kullanır ve en ağır konuları işlemekten çekinmez (Yücel, 2000, 5).

Ertem'in de belirttiği gibi, XX. Yüzyıl Fransız yazınının öncüleri arasında yer alan André Gide, özellikle düşünsel ve kuramsal yönleriyle Fransa'da, kendisinden en çok söz ettiren yazarlardan biridir. Hem Fransa'da hem de pek çok ülkede Gide üzerine pek çok yazılar yazılır, çeşitli incelemeler yapılır. Gide'in yapıtlarının pek çoğu Türkçe'ye de çevrilmiş ve eseri çeşitli araştırmalara konusu olmuştur (Ertem, 1991, 9). Yaşamı boyunca, içtenlik ve kendini tanımayı toplumsal ve bireysel ahlakın en önemli ölçütü olarak kabul eden, toplumsal ve bireysel tüm farklılıklara hoşgörü ile yaklaşan ve geleneksel ahlakın karşısında bireysel özgürlüğü savunmasıyla dikkat çeken Gide bu gözde temalarını yoğun olarak 1926'da yayınladığı tek romanı "Kalpazanlar"da ele almasına karşın (Ertem, 2001, 10), bu temaları *Dünya Nimetleri ve Yeni Nimetler, Dar Kapı, Töre Düşmanı* ve daha nice roman ve tiyatrosunda da ele almaktadır. 1947 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Gide, birkaç yıl sonra, 1951 yılında vefat eder.

Bu çalışmanın konusu olarak Sait Faik Abasıyanık ve André Gide'i seçmemizin amacını şu şekilde açıklayabiliriz: Sait Faik'in şiirlerinde, hikayelerinde ve romanında belki kesin çizgileriyle belirlenmiş siyasal bir seçim yoktur, ancak, Ataoğulları'nın da altını çizdiği gibi, "bütün yapıtları emekçi insana ve emekle yaratılmış basit bir hayata sevgiyle" dolup taşmaktadır (Behramoğlu, 1996, 194). Sait Faik ayrıca, insana duyduğu sevgiyi her eserinde ve sık sık dile getirmektedir. André Gide ise o dönemin Sovyetler Birliği'nde arzu ettiği sistemin yerleştiğini, sınıf, din, ve ırk ayrımının ortadan kalktığını, bunun yaratılışa en uygun sistem olduğunu savunmaktadır. Ancak Rusya'ya yaptığı seyahatte hayal kırıklığına uğramış ve Stalin döneminin gerçekleriyle yüz yüze gelmiştir (Özmen, 2003, 6). Gerek Sait Faik ve gerekse Gide hiçbir zaman ekonomik sorun yaşamaz. Zira her ikisinin de aileleri zengindir. Diğer taraftan, her ikisi de yaşamları boyunca yazmak dışında başka hiçbir şeyden zevk almaz ve kendilerini yalnızca yazmaya verir (Bkz. Oktay, 1993, 156).

Sait Faik ve André Gide'in, hayata ve insana bakış açıları, sosyal ve ekonomik durumları gibi konularda benzerlik göstermeleri, çalışmamızın hem dayanak hem de hareket noktasını oluşturmaktadır.

2. SAİT FAİK VE ANDRE GİDE'DE İNSAN VE DOĞA SEVGİ

İnsanoğlunun, mutlu olabilmesinin en önde gelen koşullarından biri, hiç şüphesiz, yaşamı süresince çevresindeki insanlardan sevgi alabilmesi ve onlara bunu verebilmesidir, başka bir ifadeyle sevgiyi yaşamasıdır. İnsan yaşamında önemli bir yere sahip olan sevginin, insanın davranışlarına ve onun ürettiklerine yansımaları da

doğaldır. Genel anlamda “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu” (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 1988, 1289) anlamına gelen, antropolojik, psikolojik, teolojik, etik, felsefi ve politik boyutları da bulunan “sevgi” ögesine, gerek Sait Faik’in gerekse André Gide’in öykülerinde yoğun şekilde rastlanmaktadır, bu da, bu çalışmanın ağırlık noktasını oluşturmaktadır.

André Gide ve Sait Faik Abasıyanık, ailelerinin zenginliklerine karşın, her tabakadan, özellikle de ezilen, sömürülen, yaşlı, açlık çeken, toplumdan dışlanmış insanı; sanayileşme sonucu kirlenmesine karşın doğayı; doğadaki diğer tüm canlıları; kısacası her şeyi ile dünyayı severler ve bu sevgilerini de öykülerinde okuyucularına açık bir şekilde hissettirirler.

Yukarıda da değindiğimiz gibi, her iki yazarın öykülerinde sevgi sözcüğünü yoğun olarak nasıl kullandıkları, bunu da okuyucularına her şeye karşın nasıl vermeye çalıştıkları her iki yazarın öykülerinden yapılacak alıntılarla kanıtlanmaya çalışılacaktır.

2.1. Sait Faik’te İnsan Sevgisi

Sait Faik’in ilk dönem hikayeleri insan sevgisiyle, insanların iyilikleriyle doludur; Sait Faik, ilgi duyar insanlara, sevgi duyar. Bunlar, o hikayelere neredeyse bir lirizm katar. “İnsanları sevmek arzusuyla sokağa çıkar” (Naci, 2003, s.21). Sait Faik’in insan sevgisinin, günlük yaşam içinde, somut ayrıntılar biçiminde en çok ortaya çıktığı hikayeler, ilk dönem hikayeleridir. Fethi Naci’nin, Sait Faik’in bir hikayesinden aldığı şu sözler onun insan, doğa ve hatta dünya sevgisinin nereden kaynaklandığını bize göstermektedir: Bu konuda: “Kitaplar, bir zamanlar bana, insanları sevmek lazım geldiğini, insanları sevince tabiatın, tabiatı sevince dünyanın sevileceğini, oradan yaşama sevinci duyulacağını öğretmişler” der (Naci, 2003, 19). Yazar burada, edebi türleri ayırt etmeksizin, genel anlamda okuduğu bütün kitaplardan söz etmektedir. Ayrıca Sait Faik, *Alemdağda Var Bir Yılan* adlı öyküsünde “Sevmek, bir insanı sevmekle başlar her şey.” (Abasıyanık, 2001, 32) derken, sevme olgusunun insanda, insanı sevmekle başladığını vurgular. Diğer taraftan *Ormanda Uykü* adlı öyküsünde ise “İnsanları sevmek, hayatı sevmek ne iyi şey. Ancak insanları sevebiliriz.” (Abasıyanık, 2001, 197) şeklinde düşüncelerini ifade ederken, insanı sevmenin yaşamı sevmekle aynı anlama geldiğini, özellikle de hasta olan, işsiz olan, ezilen, sömürülen, yaşlı, toplumdan soyutlanmış, açlık çeken, kendini satmak zorunda kalan insanlardan yana tavır takınır. Bu konuyla ilgili olarak Şükran Kurdakul şöyle yazar: “Hastalar, işsizler, işinden olmuşlar, işçiler, balıkçı teknelerinde süngü ucunda yaşayanlar, yalnız kalmışlar, insandan sayılmayanlar, vücudunu satan kadınlar” (Kurdakul, 1996, 198) Sait Faik duyarlığı ile öykülerde yerini bulur. *Tüneldeki Çocuk* öyküsünde “Şu insanlara hiçbir şey çok değildir.” (Abasıyanık, 2001, 9) ifadesini kullanırken, aslında onun anlatmak istediği şey, Vedat Günyol’un da 1954 yılında *Yeni Ufuklar* dergisindeki “Yalnızlığın Yarattığı Adam” adlı makalesinde altını çizdiği gibi, Sait Faik’in bizlere kendini “içimize insan sevgisi salan esrarlı bir kuvvet” (Günyol, 1996, 166) olarak hissettirdiğini

söylemeye çalışır. Abasıyanık, *Kendi Kendime* öyküsünde “İnsansız hiçbir şeyin güzelliği yok. Her şey onun sayesinde güzel.” (Abasıyanık, 2002, 28) şeklinde duygularını kaleme alırken, yaşamın ve yaşamda olan her şeyin insan ile, o insanın sevgisiyle bütünleştiğini ve anlam kazandığını vurgular. Cevdet Kudret kaleme aldığı ve Sait Faik’i öykülerinden çıkararak anlatan *Sait Faik* adlı makalesinde, “insan sevgisinin yok olduğunu, insanın horlandığını, aşağılandığını görmesi, onun hikaye yazmasının nedenlerinden biri.” (Kudret, 1999, 91) olduğuna dikkati çeker. “Hüzünlü, ılık, insan sevgisi dolu hikayelerini Sait yazmaz, yaşar, (Kemal, 1996, 51) diyen Yaşar Kemal’in de belirttiği gibi, Sait Faik’in “yaşamaktan zevk alan, küçük insanları sevmiş” olması onun insanları ne denli sevmiş olduğunun bir kanıtı olsa gerek. Sait Faik’in *Kendi Kendime* öyküsündeki, “... birer cıgara içelim...” (Abasıyanık, 2002, 29) ifadesi, bir sigara içimlik zamanında bile onun insanlarla beraber olma isteğinin ne denli güçlü olduğunu göstermektedir.

Diğer taraftan, *Alemdağda Var Bir Yılan* öyküsündeki “Evler güneşe sırtını çevirmiştir. Sokaklar dardır. Esnafı gaddardır. Zengini lakayttır. Yıldızlı karyolalarda çift yatanlar bile tek. Yalnızlık dünyayı doldurmuş.” (Abasıyanık, 2001, 31) ifadesi, Sait Faik’in “sevgisiz, acımasız bir topluluk içinde kendini çoğu zaman yapa yalnız” bulduğuna dikkati çekerken, Cevdet Kudret, onun “üzüntülerinin başlıca kaynağının sevgisizlik olduğunu” (Kudret, 1999, 92) vurgular.

2.2. André Gide’de İnsan Sevgisi

Bencilliğin her bakımdan nefret edilecek bir şey olduğunu dile getiren André Gide, *Günlük* adlı eserinde “Bırakın bizi, sevgilerimiz, mümkün olduğu kadar çok yaşayalım!” (Gide, 1989, 28) derken insanoğlunun sevgiye muhtaç olduğunu vurgular. Babasını erken kaybetmesi ve annesi tarafından katı bir şekilde yetiştirilmiş olması, Gide’in ailesinden yeterince sevgi görememesi, onun sevgiye daha çok gereksinim duymasına ve ona sıkı sıkıya bağlanmasına neden olmuştur. Bununla birlikte, yine yetiştirilme tarzından olsa gerek, Ertem’in de belirttiği gibi “Gide yaşamı boyunca İncil’e karşı yoğun bir düşünsel ilgi sürdürmüştür” (Ertem, 1991, 25).

Goethe’nin şiirlerini, *Prometheus*’unu, *Faust*’unu; Banville’in bazı parçalarını ve *Adolphe*’unu okuyan, “Öyle hissediyorum ki kısa zamanda, kendimi yeniden dolu dizgin tasavvufa vereceğim ” (Gide, 1989, 24) diyen André Gide, “Hristiyanlık her şeyden önce insanı teselli eden bir dindir.” (Gide, 1989, 35) ifadesiyle de Tanrı sevgisini yoğun olarak içinde yaşar. Bu da bize, Gide’in insan sevgisinin Sait Faik’e göre daha teolojik olduğunu gösteriyor.

“*Pastoral Senfoni*” adlı eserinde “... bu dünyadaki tek amacı”nın (Gide, 1989, 75) sevmek olduğunu belirten Gide, “Sevginin bittiği yerde zırlarımızda çatlaklar beliriyor...” (Gide, 1989, 71) diyerek sevginin kendisi için ne denli önemli olduğunu anlatır. Ona göre sevginin sınırları yoktur (Gide, 1989, 83). Bu ifadesiyle Gide, her şeyi sevmemiz ve sevgiden yola çıkmamız gerektiğini belirtir. Ona göre

insan mutlu olmak üzere doğmuştur. “Mutluluğum başkalarının mutluluğunu arttırmak. Mutlu olmak için başkalarının mutluluğuna gereksinimim var” (Gide, 2000, 158) ifadesiyle yazar, insanları sevmenin kendisini de mutlu ettiğini söyler. Bu bize Gide’in utilitarist olduğunu da göstermektedir.

İnsanın hayvanlardan farklı olduğunu dile getiren; insanı yoldan çıkaran, üzen, zayıflatan, gerileten ve alay edenlerin, kişisel düşmanları olduğunu söyleyen Gide, “İnsanı azaltan her şeye kızıyorum; onu daha az güvenli, daha az bilge, daha az çevik yapmaya çalışan her şeye kızıyorum” (Gide, 2000, 186-187) sözüyle de insanı küçülten, güçsüzleştiren, zayıflatan her şeye kızır, onun sevilmesi ve ona saygı duyulmasını ister.

2.3. Sait Faik’te Doğa Sevgisi

İnsanı seven birisinin doğayı sevmemesi diye bir şey söz konusu olabilir mi? Bu bağlamda, Sait Faik de bir doğa tutkunudur. Doğayı, çiçeği, böceği, kurdu, kuşuyla; denizi, balığı, balıkçısıyla; gökyüzünü ayıyla, yıldızıyla sever. Haldun Taner’in, 12 Mayıs 1974 yılında Milliyet Gazetesinde yayınlanan köşe yazısına atıfta bulunan Muzaffer Uyguner, Sait Faik’in insan ve doğa sevgisi odaklı öyküler yazdığını belirtirken, onun “... doğa sevgisi dolu yüreği vardı. Neye baksa bu sevgi ile ısınıyor, ışıklanıyordu.” der (Uyguner, 1996, 209).

Sait Faik, “*Son Kuşlar*” adlı kitabında yer alan “*Yaşayacak*” adlı öyküsünde: “Ben denizi, balığı, balık tutanı, ekmeğini denizden çıkarmanı çok severim” (Abasıyanık, 2002, 22) derken, onun doğayı, doğayla haşır neşir olan insanı ne denli sevdiğini vurgular.

“*Haritada Bir Nokta*” öyküsü Abasıyanık’ın doğa anlayışı, sevgisi ve tutkunluğu hakkında bize çok somut görünümler sunmaktadır. Şöyle der bu öyküsünde Sait Faik:

“Haritada bir nokta görmeyeyim. İçimde dostluklar. İçimdeki dostluklar, sevgiler, bir karıncalanmadır başlayıverir. Hemen gözlerimin içine bakan bir köpek, hemen, az konuşan, hareketleri ağır, elleri çabuk, abalar giymiş bir balıkçı, yırtık bir muşamba kokusuyla beraber küpeşte tahtaları kararmış, boyası atmış ağır ve kaba bir sandal, sandalın peşini bırakmayan bir kuş, ağ, balık, pul, sahilde harikulade güzel çocuklar, namuslu kulübelere, kırlangıç ve dülger balığı haşlaması, kereviz kokusu, buğusu tüten kara bir tencere, ufukları dar ve ıssız bir deniz...” (Abasıyanık, 2002, 55).

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı üzere Sait Faik, doğayı ve doğanın birer parçası olan her şeyi sevmekte ve bu sevgi onu heyecanlandırmaktadır. O, çevresindeki denizle yaşamını adeta özdeşleştirmiştir. Ada demek, onun için deniz demektir. Deniz ise, denizci ve balık anlamına gelir. Ekmeğini denizden çıkaran işçiler çağrışım yapar onda. Yine, “*Haritada Bir Nokta*” öyküsünde kendisinin de vurguladığı gibi,

“Tabiat; çoğunca dosttur. Düşman gibi gözüktüğü zaman bile insanoğluna kudretini ve kuvvetini tecrübe imkanları veren, yüz vermez bir babadır; fırtınasından kayığını batırdığı zaman yüzmesini, rüzgarında kulübenin damını uçurduğu zaman daha sağlamı, daha hünerliyi bulmayı öğretiyor; canavarıyla karşı karşıya bıraktığı zaman adale kuvvetini sınıyordur... “
(Abasıyanık, 2002, 55)

Tabiat, Sait Faik için bir babadır; gücün, kuvvetin simgesidir ve aynı zamanda insanoğluna içine düştüğü sıkıntılardan kurtulmanın yollarını öğreten bir bilgedir. Doğanın bir parçası olan deniz ise, onun için “yüz veren bir anne gibidir.” (Abasıyanık, 2001, 57) Anne imgesiyle yazar Abasıyanık, denizin sevecenliğine, şefkatine, her şeye karşın hoşgörülü oluşuna ve onun vefakarlığına dikkati çeker. Bu yüzden “*Yaşayacak*” adlı öyküsünde yazar, “Ben denizi ... çok severim” (Abasıyanık, 2002, 22) derken, onun ne denli doğa tutkunu olduğunu anlarız.

Ancak, diğer taraftan yazar Abasıyanık, gelecek adına, özellikle çocukların geleceği adına karamsardır. Bu düşüncesini de “*Son Kuşlar*” adlı öyküsünde okuyucusuna şu sözcüklerle ifade eder:

“Kuşları boğdular, çimenleri söktüler, yollar çamur içinde kaldı. Dünya değişiyor dostlarım. Günün birinde gökyüzünde, güz mevsiminde artık esmer lekeler göremeyeceksiniz. Günün birinde yol kenarında, toprak anamızın koyu yeşil saçlarını da göremeyeceksiniz. Bizim için değil, ama, çocuklar sizin için kötü olacak. Biz kuşları ve yeşillikleri çok gördük. Sizin için kötü olacak. Benden hikayesi.” (Abasıyanık, 2002, 13)

Uyguner bu konuda, “*Son Kuşlar*” adlı öyküsünde “doğanın nasıl yok edilmekte olduğuna ve doğanın yok olması konusuna ilk olarak o yer vermiştir öyküsünde” derken, Sait Faik’in hem doğa konusunda hem de geleceğimizi emanet

edeceğimiz çocukların nelerden yoksun kalacağına parmak basar ve buna son derece üzülür (Uyguner, 1996, 209). Toprak ana imgesiyle yazar Abasıyanık, dünyanın değişmesiyle birlikte doğanın insanoğlu tarafından katledildiğini, doğadaki hayvanların birer birer çeşitli nedenlerle öldürüldüğünü, bunun ise geleceği teslim edeceğimiz çocukların öldürülmesi anlamına geldiğini önemle dile getirir. Çünkü kendisi doğanın her türlü güzelliğini yaşamıştır. Onun kaygısı çocuklar adınadır.

Yine “*Hişt hişt!*” adlı öyküsünde,

“Nereden gelirse gelsin; dağlardan, kuşlardan, denizden, insandan, hayvandan, ottan, böcekten, çiçekten. Gelsin de nereden gelirse gelsin!.. Bir “hişt hişt!”gelmedi mi fena. Geldikten sonra yaşasın çiçekler, böcekler, insanoğulları...”

“Hişt hişt!”

“Hişt hişt!”

“Hişt hişt!” (Abasıyanık, 2001, 75).

diyerek doğadaki her türlü yaratığın, bitkinin, insanoğlunun bir parçası olduğunu, insanoğlunun onlarsız bir hiç olduğunu dile getirmektedir. “*Dülger Balığının Ölümü*” öyküsünde ise, dülger balığının ölmesiyle, insanoğlunun, canlıları ve çevresini nasıl tahrip ettiğini dolaylı olarak anlatmaktadır. Anlık duygulanımları ve izlenimleri, şiirsel anlatımı ile bu öyküsünde Uyguner’in de dediği gibi yazar, doğa-insan, toplum-insan dengesini ustaca sağlamaktadır (Uyguner, 1996, 210).

Zamanla doğadaki ve toplumdaki değişimleri Sait Faik’in, bundan 50-55 sene önce fark ettiğini ve bu değişimi bazen örtük, bazen de açık bir şekilde dile getirdiğini görüyoruz. Onun *Stelyanos Hrisopulos Gemisi* adlı öyküsünden alınan aşağıdaki alıntıdan da bunu anlamaktayız:

“Vaktiyle bu adaya (Burgazada) bu zamanlar kuşlar uğrardı. Cıvil cıvil öterlerdi. Küme küme bir ağaçtan ötekine konarlardı.”

Şara Sayın’ın ise 01 Mayıs 1991 tarihli Cumhuriyet Gazetesindeki yazısında, İstanbul’un, içinde yaşayan insanlar tarafından zorunlu değişime tabi tutulduğunu söylemektedir. Ayrıca Sait Faik’in “sonbaharda sakaları, isketeleri,

floryaları sırf zevk ya da 200 gramı aşmayan etleri için ökse kurmak suretiyle yakalayanların, çimleri sökenlerin doğanın bütünlüğünü nasıl zedelediğini ve bunun ileride, sonraki kuşlar için ne büyük tehlikeler oluşturacağını” gördüğünü söylemektedir (Bkz. Cumhuriyet Gazetesi 1 Mayıs 1991 ve Sayın, 1996, 227).

2.4. André Gide'de Doğa Sevgisi

Bir bakıma Sait Faik'in de ustası sayılan ve her türlü sevgiyi yüreğinde barındıran Gide'in, doğaya karşı duyduğu sevgi bir başkadır. “Edebiyatçı olmadan önce ‘tabiatçı’ idim ve tabiat serüvenleri, bana romandakilerden daha fazla şey öğretti” diye doğa hakkındaki görüşlerini günlüğünde (Gide, 1989, 193) belirten André Gide, kendini o denli doğayla iç içe görür ki, *Dünya Nimetleri ve Yeni Nimetler* adlı eserindeki “iyi mi, kötü mü olduğuna bakmadan sevmeli bir şeyi” (Gide, 2000, 17) ifadesinden, genel anlamda onun her şeye sevgiyle yaklaştığını görüyoruz. Burada ise Gide'in, Sait Faik kadar doğaya tutkun olduğunu ve bu konuda belki de ondan daha az rasyonel olduğunu görüyoruz.

Bir bahar günü gezintiye çıkan Gide “Baharı, toprağın kokusunu, tarlalarda otların çiçeklenişini, ırmak üstünde sabah sislerini, sonra çayırlar üstünde akşam buğusunu” (Gide, 2000, 52) içinde hissederek şöyle der: “Sabah gezintilerinde, sık sık, bir yeni varlık duygusunun, sezgimin sevgisinin tadına varıyordum (Gide, 2000, 53).

Bu da bize gösteriyor ki, yazar doğa ile başbaşa olduğu anlarda, Günlük'te de yazdığı gibi, doğaya karşı duygularının oldukça yoğunluk kazandığını ve bunun sonucu olarak da doğaya hayran olduğunu dile getirir (Gide, 1989, 39). Gide, işte bu nedenden dolayı her şeyi doğa diye adlandırdığını (Gide, 1989, 39) söyler ve bu duygusunu da “Tanrı'nın varlığını O'na duyulan aşkla kanıtlayanlar vardır. İşte ben de bunun için her sevdiğimi Tanrı diye adlandırdım” (Gide, 2000, 35) şeklinde ifade eder. Bu ifadelerden de anlaşıldığı üzere Gide, Tanrı'ya ulaşmak için doğayı araç olarak görür. Diğer bir ifadeyle Tanrı ile doğanın iç içe olduğunu vurgular ve onları bir bütün olarak görür. Nitekim Gide üzerine yazılan ya da Gide'in kendi yazdığı kitaplarda, onun ne kadar yoğun bir tanrı sevgisi içinde olduğunu anlamaktayız. Tanrının yarattığı doğaya sıkı sıkı bağlı oluşu ise bu yoğun tanrı sevgisi ile açıklanabilir. Başka bir ifadeyle, Gide'in doğaya duyduğu sevgi teolojik köke dayanmaktadır.

Diğer yandan Gide, *Dünya Nimetleri ve Yeni Nimetler* adlı eserinde “Sert toprak; iyilikten, tatlılıktan uzak toprak; tutku, coşku toprağı peygamberler sevgilisi toprak-ah! Acılı çöl, şan, şeref çölü, tutkuyla sevdim ben seni” (Gide, 2000, 120) diyerek, görünürde doğanın kendisine olumlu imgeler sunmamasına karşın, yine de onu sevdiğini açıkça belirtir.

3. SONUÇ

- Sait Faik'in Fransa'daki öğrenim yıllarında, Fransız yazınının önde gelen ustası André Gide'den önemli derecede etkilendiği, bu etkilenmenin her hangi bir ideolojik görüş benzerliğinden kaynaklanmadığı, yalnızca dünya görüşü, insan ve doğaya bakış açılarının benzerliği nedeniyle olduğu,
- her iki yazarın eserlerinin genelde, gerek konu, gerekse motif bakımından büyük paralellikler gösterdikleri,
- doğa, insan sevgisi gibi bazı ortak konuları işledikleri,
- ancak Tanrı sevgisi yani, dini inanç konusunda farklı tutum içinde oldukları,
- hem Fransız hem de Türk toplumlarında sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal nedenlerden dolayı yozlaşan ya da kaybolan değerleri okuyucularına sevgi kavramıyla yeniden kazandırmayı amaçladıkları ve
- her iki yazarın sevgi sözcüğünü, okurlarına farklı yaşam kesitlerinden aldıkları insan ve doğa figürleri yardımıyla aktardıkları,
- Abasıyanık ve Gide'in doğa ve insan sevgisi benzerlik gösterse de her ikisindeki "sevgi" kavramının farklı kaynaklarının olduğu, eserlerinde benzer temalar olsa da bu benzerliklerin de birbirinden ayrıldığı noktalar olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Behramoğlu, A. (1996). *Sait Faik ve Azınlıklar. Sait Abasıyanık 90 Yaşında*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ergun, P. (1996). *Önsöz. Sait Abasıyanık 90 Yaşında*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ertem, T. (2001). *Çağdaş Fransız Edebiyatı Eleştiri Seçkisi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ertem, C. (1991). *André Gide ve Tiyatro*, Ankara: Karşı Yayınları.
- Faik, S. (2001). *Alemdağda Var Bir Yılan*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Faik, S. (2001) *Sarıncık*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Faik, S. (2002). *Son Kuşlar*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Faik, S. (2001) *Tüneldeki Çocuk*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Gide, A. (2000) (Çev. Tahsin Yücel) *Dünya Nimetleri ve Yeni Nimetler*, İstanbul: Can Yayınları.
- Gide, A. (1989) (Çev. Fuat Pekin) *Günlük*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Gide, A. (1989) (Çev. Sevim Raşa) *Pastoral Senfoni*, İstanbul: Oda Yayınları.
- Günyol, V. (1996) *Yalnızlığın Yarattığı Adam, Sait Abasıyanık 90 Yaşında*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kemal, Y. (1996) *İstanbul'dan Bir Sait Faik Geçti, Sait Abasıyanık 90 Yaşında*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

- Kudret, C. (1999) **Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman 3**, İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Kurdakul, Ş. (1996) *Sait Faik Duyarlığı. Sait Abasıyanık 90 Yaşında*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Mutluay, R. (1996) *Sait Faik'in Hikayeciliği. Sait Abasıyanık 90 Yaşında*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Naci, F. (2003) **Sait Faik'in Hikayeciliği**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Oktay, A. (1993) **Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı, 1923-1950**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Öner, S. (2001) **Türk Dili ve Edebiyatı, Edebiyat 3**, İstanbul: Devlet Kitapları.
- Özmen, Ç. (2003) Dar Kapı. İstanbul: Timaş Yayınları.**
- Özmez, O. (1996) *Sait Faik'le Bir Konuşma. Sait Abasıyanık 90 Yaşında*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Sayın, Ş. (1996) *Sait Faik'in İstanbul'u. Sait Faik Abasıyanık 90 Yaşında*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Sönmez, S.(2003) *Gün Işığı, Sait Faik Abasıyanık, Kitap-lık Dergisi (57)*, 80-91.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü**, (1988), 1289.
- Uyguner, M. (1996) *Yaşamı. Sait Abasıyanık 90 Yaşında*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Yücel, T. (2000) *Önsöz, Dünya Nimetleri ve Yeni Nimetler*, İstanbul: Can Yayınları.

